

Internacionalna * r e v i j a *

Z E N I T

za NOVU UMETNOST

SHS
Zagreb - meseca Maja 1921.

Urednik: Ljubomir Micić

Uredništvo i uprava:
Hatzova ulica broj 9 I. kat

SADRŽAJ: Lj. Micić Rettungswagen / M. Crajanski Poslanica iz Pariza / S. Vinaver Bogovi u opasnosti / A. Salmon L'Age de l'Humanité / I. Goll Erster Mai in Paris / M. Jacob Ng'oumi / V. Peiranski Moja duša kleči / S. Krakov Legenda o ženi / B. Tokin Dialogue II / P. Петруш Јерина / A. Žarković Pesma prosjaka /

4

D. Aleksić Okolovetski Portret / F. Reichsfeld Adolf Stöhr / Lj. M. ić Filharmonija stamparskih masina / Makroskop: Bergson o predviđanju i novom / Mierendorff: Hætte ich das Kino / Kabinet Dr. Caligaria / M. Souvage / „Misao“-Antologija / itd. itd...
Kritičari: E. Schiele Autoportret, Liegende Frau

Egon Schiele

Autoportret

Rettungswagen

Ljubomir Micić — Zagreb

Aus dem Manuskript übersetzt von Nina-Naj

Ivan Goll zu Eigen

Klappern die Hufe vollblütiger Pferde
im schnellen Laufe und wildem Rythmus.

Dröhnen die unterirdischen Kanäle
ächzen die übervollen Spitäler.
Städtische Kirchen — Strassen und die Kathedrale
feiern Auferstehung
1921.

Moskau giesst Blut
Fern donnern Kremls Glocken.

Eilt der gelbe geschlossene Wagen
bunter und sündiger Gassen raumüberquerend
wo vorbeigegangen Kriegsbataillone der Brüdermörder.

O austro-magyarische Henkersbataillone!

O Todesmusik grauer Bataillone!
O blutiges Begräbniss der Sturmtrumpeten!
O dumpfe Trommeln Totensang der Menschen!
Wisset:

! Mensch ist Bruder!
! Mensch ist Bruder!

Sprüht die Sonne,
Tanzen die Astralkörper des Alls.
Irgendwo wandern in unendlichen Kreissphären
neue Planeten

Alfa und Pons * *
Und die rotgefärbten Kreuze hochschwenken
auf den Milchgläsern des gelben Wagens
die visionäre Fahne der Erlösung
und singen das ostslawische Lied der Auferstehung.

Zittern die roten Kreuze über unseren verwüsteten Land,
Stürzen hölzerne Galgen über unsern Schädeln,
Schlängeln sich blutige Stricke des Brudermordes über
dem Crnj Vrh.

Und durch grosse Städte eilen Wagen mit roten Kreuzen

OST SÜD

Eilt der gelbe Rettungswagen
und trägt verborgenen Toten — Mensch.

Überall stirbt der Mensch.

In meiner Seele ging unter die Sonne
Stürzte in unermässliche Räume menschlicher Allliebe.

Zerbarsten gläserne rote Kreuze —
im gelben Wagen starb der Mensch.

Über den Kreuzen tanzen Buchstaben zerstückelt
R E T U N G S W A G E N
E T N S A E N

In unsern Seelen winken schwarze Fahnen.

Überall stirbt der Mensch.

Poslanica iz Pariza

Miloš Crnjanski — Paris

Život vaš i telesa još su tvrda,
a zidanja krivudava, neoprezna;
no ja vas mirno gledam sa brda
i znam što još niko ne zna.

Tela će vam se izgubiti
i krv biti sve tanja i tanja.
Zanemeli ćete ljubiti
vrhove cvetnih trešanja.

Dolazim skoro, a doći će i dan
kad će dosadanje biti svejedno;
kad će i vaš dah postati iskidan
i strešćete se već jednom čedno.

Sa osmehom jutarnjim jednom i vi,
zaigrati, sa srebrnim lukom,
u bezdan nebasa biserno sivi,
sa Šara,
sa Velebita,
sa Fruških gora.

Zatrešću višnje pijanom rukom
na gradove naše bele,
da jednom ostavite drečeće gajde
i pijanke nevesele.

Osetićete i vi da je sve san
i stati pod nebom suzno goli
i lećićete i vi u travu zvezdanu,
gde ništa više ne boli.

Ispuniće se moje „ludosti.“
I kad prva proletna noć zaplavi,
videćete sebe i život kako igrate
na nebesima, a ne na javi.

Bogovi u opasnosti

Stanislav Vinaver — Beograd

Trem kozmičke centrale. Na sve strane globusi, geo-
grafski instrumenti, tangent-busole, integralni točkovi,
dinamo-spirale, ogromne table sa kozinusima i diferencijalima,
pokretni valjci sa centrifugama, spektri zvezdanih
pantljika, eliptični receptori i regulatori talasa.)
U jednom uglu dva učenika Mald i Gald izračunavaju
lambda perihelističnog treptaja zelenoga kotangensa prve
zvučne linije u dvanaestom spektru Kirhofo.

MALD. Još jedan novi svet!
Opet iz poleta u let!
Opet, u trzaju stvari i bića
Prolaze, prolebde, prohuje otkrićal
Mi nismo još na visini kojoj ljudi
A ipak, naš talas, njima sudi!
Opet će izvor novih zemalja
Da se javi u magli zvučnih kopalja!

GRALD. Ja moram još čitav splet spirala
Da stvorim u ogrlici planeta
Meni nije jasna slika peta
U ispitnom tabaku „Mudrih šakala.“

MALD. A meni nije jasan zakon koralu.
Za mene u historiji stvara teškoće Bach
Moram da stvorim zemlju i u njoj plah
I zvučan napon crkvenih misterija.
Ja sam to radio preko ferijal
Da, zbilja to su teški problemi, pred njima
mora da zanemi naše zdravlje nesavremeno.
A sve je to formulisano i završeno.

Ali ne znam, šta će nam sve to. Sve je to, eto,
već jednom bilo, šta nama treba samo tako
na duغو i široko da znamo. Ja sam svemu
tome protivan, i na bubanje ovo sam kivan.

GRALD. Ja volim da razumem pravilo svako, zato i
stvaram svetove olako, tek onako, da vidim,
kako to zbilja biva, da vidim kakva je istina nedeljiva i živa.

MALD. A zar ne pomišljaš kako je profesor
Fips, zabranio da opet talasamo funkcioni gips?
On veli da se mora od sada da štediti, da se za
sitnicu svaku ne sme i ne vredi da se stvara od
udara svet novi, i da zakonski nisu uslovi, da
nije sada tome vreme.

GRALD. Staračke teme, Ja hoću sitnicu svaku
da vidim u osvetljenju jaku. Moj otac što gradi
sada na Mlečnom Putu kanale, za svoje dačko
vreme, ko od šale, stvorio je dvadeset hiljada sve-
tova da bi razumeo pipanjel

MALD. A nama je zabranjeno „rasipanje“!...
(Dolazi Fips. Po celome osetljivome telu nosi
naočari za razne zrakove: toplotne i druge.)

FIPS. Kao što vidim vi me opet varate! Vi svetove stva-
rate! Zar niste čitali sa svih reflektora objavu
našega rektora:

OBZNAHA.

Do daljnjeg naredenja
Zabranjuje se, bez odobrenja,
Stvaranje svetova levi i desni.
Svi učenici svesni
Nek se stvaranja ostave.
Kaznicu posle prve dostave,
krivce.

Čuvajte živce!

Rektor.

GRALD. Neću da pođem po toj stazi.
Ja ne razumem smiso strofe cele:
„Anđelija vodu gazi
Noge joj se bele!“

FIPS. I za to ti gradiš planetu! Za jednu šansonetu!

GRALD. Da vidim kako se to dešava u svetu.

FIPS. Pa za to nerve da ti upletu!

MALD. Svi ste vi isti od tačke do tačke.
Sad nam brane najprostije igračke!
Ima li šta već tako smelo, da se učini takvo
jedno delo, jedna božija šegica —
da se sagradi kakva kozmička pegica!
Čudno mi čudo opet! Sagraditi jedan svet!
Nekoliko sinusa, mašine jedan kret —
i gotov je, sagrađen je svet!

FIPS. Čujte dobri, vredni đaci:
(Tajanstveno) Naši tvrde učenjaci,
Ako stvorimo nove nebeske svodove,
Oni mogu dati takve ljudske rodove,
koji će da se dignu na naše sadanje bogovanje
i vladanje.

MALD. Kako? Zar mi nismo silniji? Zar zvuci naši nisu
umilniji? Zar atomi naši nisu desnokrlniji?

FIPS. Po „Mehanicu Drevnih Srži“ ima jedno pravilo:
„Niko nije ništavilo,“ od sporog niko
nije brz! I bića koja bogovi stvore, mogu
bogove same da obore, ako se samo
sete, kako da im pričine štete. Treba da
otpočnu revoluciju duha, i planuće Cen-
trala kao šuma suha. Treba znati, da ta bića
mogu biti od bogova, pametnija, iako su ona,
za sad nespretnija. Ali može doći generacija
spretnija!

MALD. A ja sam hteo i zemlju sa ticama!

GRALD. I sa žicama, i sa šarenim dirkama!

FIPS. Vi ste još u svirkama! Razumejte:
Došlo je vreme kad se ljudi novi mogu pobuniti.

GRALD. Zašto ste nakani nas zbuniti?
Vi ste prvi rekli đacima, i vašim ispitnim taba-
cima:

„Bića drugog stepena — nova,
Od naš su jača i snažnija
Al ona nisu našega kova
I sila ta za nas nije važnija
I ona prolazi sa „Njičevo“ ruskim,
I njihovi gnevni valovi
Prolete kao umorni ždralovi
Krugom bednim i uskim.“

FIPS. U tome i jeste sad čvor. Pogledajte u istine bor:
Po zakonu verovatnoće, javiće se najzad
nove jasnoće, i buknuće negde kozmički vali.
Oni će lako proći po Centrali i oboriti Centralu,
i zauzeti kozmičku salu, i biće oni bogovi
mesto nas. To je tajna koju su saznali pro-
fessori P a u k, P u ž, i G a s.

(K njima ide doktor Sterg.)

STERG. Zna li šta je novo? Novost značajnija od svega!
Otpočela je Duhovna Revolucija, u sistemu
Omega, na zemlji br. 74.236. Ah, kakva vest!!...
Događaj nije tako čest!!...
(Svi idu ka ogromnoj mapi da nađu položaj
broja 74.236.)

FIPS. Broj 74.236 ne postoji već dvadeset miliona go-
dina!!

STERG. To je i mene zaprepastilo. Znači neka avet! No
ova je revolucija za nas još bezopasna. Ona je

L'Age de l' Humanité

André Salmon - Paris

L'enfant joue avec l'heure
Il va détraquer la montre;
Nos maîtres, nos directeurs
Et nos savants jouent avec l'heure
Ils vont détraquer le monde.
Le soleil se lève
La lune se cache
C'est l'heure du rêve
L'instant de la tâche.
Le temps avec sa faux,
La mort avec sa hache,
Quel âge est sans défaut?
Fantassins enlisés
Promis à d'éternels assauts
Nous n'attendons plus que l'heure.
Nombrée aux battement du pouls
Qu'accélère l'ardeur écurante de poux
Innombrables et supposés.

Ce qu'un soldat pensait dans un coin d'hôpital

Naguère,
Sans le chanter, ayant trop mal,
Qu'il a surpris le redire, après la guerre?

La canonnière américaine
Glisse sous le Pont Notre-Dame.
O Lily!
Une Sweet Lily!
Sois enfin la petite femme
De l'instructeur bleu si joli,
Du sergent français si poli
Hors les jours qu'il engueule
Les fils du Nord que l'Ouest métamorphose
Et dont le vent d'Est déploie les linceuls.
A son képi il portait une rose
Lorsqu'au retour du prêche son regard t'a troublée
Et la Seine faisait aux tours de Notre-Dame
Flotter la Bannière Etoilée.
Fiancez-vous à ceux-là
Qui ne reviendront pas!
Fiancez-vous à ceux-là seuls
Dont on a coupé le linceul,
Fiancés du bout du monde
La paix soit avec vous!
Fiancés, il n'est d'amours profondes
Que dans la nuit, le silence et l'ignorance même
Du destin de qui l'on aime!
La Paix!... L'Amour!... on n'y croit guère et sa sonne si doux!

Et le silence
O Fiancés
Est bien la plus belle romance
Et le meilleur remède à guérir du passé!

Paris est en fête ce soir
Ce soir à Paris grande première
On joue Pasteur à la Fourrière.
Zezefoun, molle négresse,
Présente le miroir à maîtresse.

Autrefois on fouettait les nègres,
Aujourd'hui on éventre les chiens, avant,
Et les chevaux et les enfants
Et, de moins en moins, dit-on, sous de funestes climats,
Les femmes et les soldats
Et au nom du Christ les reclus
Ainsi qu'en Galilée on a fouetté Jésus;
Or, seul le fouet, Zezefoun incertaine de la liberté,
Te rendrait ta première et sainte nudité.

Une plante verte et une Salamandre
Toute la cruelle splendeur tropicale
L'Afrique
Le chamcau accroupi cygne velu du blanc lac désertique
L'Européen fumeur qui rêve d'une vierge parisienne
au bal
Désolation du luxe équatorial.

Erster Mai in Paris 1920

Ivan Goll - Paris

Silberne Autobusse steigen zum Frühlingsmorgen
Wiesengrün ist der Absynth auf den Terrassen
Der Mechaniker lässt sich rasieren
Maiglöckchen Maiglöckchen
Blühen am Hauptportal des Sacré-Coeur!
Der Stein treibt Knospen
Die Vendôme-Säule
Stürzt noch einmal!

Ein Brigadier
Ein Pferd
Hier und da ein Konditorgesell
Aus Volksvierteln weht eine Wolke näher
Fahnen brennen
Aeroplane über Paris
Tanzen Cake-Walk.

Vom Eiffelturm blitzen die Moskauer Radiogramme
Mail! Erster Mail!
Allerseelen! Allerproleten!
Die Eisenbahner streiken und setzen sich in die Wälder
In allen Frühlingswiesen zwitschert die Marsellaise
Und stehen die Orient-Expresse still

Füllhorn der Sonne über den Boulevards
Glut der Gesänge
Ein heiliger Sebastian steigt auf eine Tram und redet
Soldaten Soldaten
Ein Schuss
Aus den Zähnen des Sterbenden
Lacht ein Schrei

In den Tuilleries donnert die Wolke des Volks

Ng' oumi

Max Jacob - Paris

Nous appelions autrefois à Guichen Ng' oumi les bohémiens, les saltimbanques, les artistes de passage, et les mendiants aussi. Le nom ne sert plus qu'à désigner M. Lefebvre l'ancien pilote, son ancienne femme et son an-

cienne fille: ils sont les Ng' oumi. Nous ne savons pas d'où vient ce mot de ng' oumi, il doit avoir été apporté d'Afrique par les soldats au moment de la conquête de l'Algérie. Il n'aura servi que 70 ans à désigner les saltimbanques et environ 20 ans à désigner M. Lefebvre, sa femme et sa fille. Depuis la mort de M. Lefebvre et de sa fille, la disposition de sa femme, le mort Ng' oumi est tombé en désuétude à Guichen. M. Lefebvre avant de connaître une Ng' oumi était un brave homme un ancien pilote auquel il manquait un bras. Il habitait au troisième étage de la rue Kéréon un appartement dépourvu de meubles mais plein d'arbustes comme fougères géantes dans les pots, grands poivriers etc... Il y avait des rideaux blancs aux fenêtres et des bateaux en construction sur le plancher ciré. Je me souviens d'être venu le voir un matin en soldat: il était couché, et m'expliqua que tous les bateaux plats ne sont pas des plates. Il était aussi violoniste: il avait inventé un trio pour jouer du violon avec une main.

Quand M. Lefebvre eut fait connaissance d'une Ng' oumi du foire, tout changea: les fougères géantes furent remplacées par des canapés, les bateaux par un piano. La Ng' oumi que nous avions tous connue à la foire et qui tenait une baraque de massacre savait faire une sorte de petite sculpture sur pierre foncée ou à la pierre foncée, elle encombra des candres, les murs, Lefebvre cependant était heureux. La Ng' oumi donnait l'idée par les costumes et les attitudes d'un ver de terre; on dit qu'elle était blonde, pleine de boutons et très gaie; elle trompa M. Lefebvre ouvertement; elle eut une fille à laquelle elle apprit la sculpture à la pierre foncée, le piano et la dentelle au crochet. La jeune fille couchait sur un canapé Louis XV capitonné. La Ng' oumi conquiert l'estime de la ville. „Payez! vous serez considérée", disait Mme Saverne, la marchande de nouveautés pour résumer la situation. „L'argent n'a pas d'odeur" disait l'épicière du Quai, une dame très bien. Tout allait donc assez, bien quand le malheur s'abattit sur ce ménage illégal. M. Lefebvre attaqué par la tuberculose partit en Suisse et y passa plus d'un an. Quand il revint, il trouva la Ng' oumi bien vieille et la fille de sa maîtresse très fraîche. Un après midi la Ng' oumi trouva M. Lefebvre allongé sur le canapé capitonné à côté d'une enfant qui était peut-être la propre fille Lefebvre. La Ng' oumi ne dit rien: la crainte d'être abandonnée à cause son âge et d'être obligée de reprendre la vie des ng' oumi lui fit préférer le déshonneur silencieux à une noble colère. Elle se tut; et abandonna sa fille aux mains du vieux pilote satyre. Un jour la jeune fille trussa et pria le vieux pilote offert de la conduire en Suisse; il en revint seul; l'enfant était morte à Tuloz. Alons la Ng' oumi jura de se venger et pendant le sommeil du pilote elle lui plongea son épingle à chapeau dans le coeur et gagna l'Angleterre. Personne n'a plus voulu louer l'appartement qu'ils ont habité. La propriétaire de la maison fait un signe du croix quand on prononce le mot „Ng' oumi".

Osim ove do sad neobjavljene pripovetke G. Max Jacob-a u idućem broju donosimo takođe neobjavljene pesme u prozi: Meditations Chrétiens, 1. Des pêcheurs, la Mort, l'Enfer, 2. Pêchés (I II III). Isto tako idući put donosimo pesme jednog od najčehijih pesnika živih u Americi Moedugalla, kao i njegov članak kojim nam izlaže stanje najmlađe američanske književnosti.

Moja duša kleči

Virgil Poljanski - Zagreb

O
svesilna vladarice moja
svesti
oprosti me oćajanja
oprosti
podaj mi tišinu
i
presveti mir.
Kad misao užije tvoju zapoved
moja se duša uvek zgrozi
od užasa pojimanja
Sebe
i
svega uokrug.

O
tiranska vladarice moja
ja
uspavljujem te narkozom
ambicijā
a ti?
I opet podižeš svoj misaoni bič
nad mojom patničkom dušom
robinjom bednom.

Ja
varavim te opojem napijam
životnog smisla
a ti?
I opet podižeš svoj misaoni čekić
da razbiješ moj već krnji mozak
izrezbareni pehar
u
kog kaplju zvezdane suze
oćajanja
moje sirote duše
robinje bedne.

O
neusmiljena tiranska kraljice
svesti
Ti
dušu mi šibaš užarenim bičevima
misli
Ti
mozak mi razbijaš teškim batovima
misli.

Moja duša ropski kleči
pred kraljicom svesti
i
oćajno moli
Milost
Milost
Milost

Legenda o ženi

Stanislav Krakov - Beograd

Kao vlažna, teška magla dosada je padala po ženi. Umor nije slomio telo što je bleskalo otkriveno, nago na tamnoj podstirci mekih, zverskih koža. Samo dosada sipi po

cilement alois il retourne et le voici, de nouveau, devant le portrait tel un pardon silencieux.

L'IMAGE sourit, se moque. Ces yeux ne font que passer sur lui, il continue sa vie.

LE PORTRAITISE: „Oh — et puis flute!“ Il sort précipitamment. Descente rapide des marches, de l'air, il achète un journal. Les nouvelles sur la révolte des peuples l'intéressent. Descent au métro. Au fond du wagon, sous la poussière jaune des lampes entre un soldat et une dame le portrait est là, apparu. L'homme au portrait n'ose pas le regarder, il distrait ses yeux aux yeux d'une brune qui lui sourit. Mais voici qu'au fond du nouveau sourire danse et puis se noue le sourire immatériel du portrait. Le portraitisé ne dit rien. Toute parole est superflue. Il revient à lui et garde vivant dans son geste et sur ces yeux le reflet profond.

(Ainsi L'IMAGE ESSENTIEL nous guide au dessus des masques et réalités éphémères. L'homme portraitisé sait désormais le sens de l'image magique. Il a conscience de l'art.

L'artiste élargit la vie.

L'Oeuvre d'art est plus grad que L'homme. Il possède l'âme que l'homme n'a pas toujours.

L'homme supérieur s'appelle L'Homme-artiste.)

L'homme-artiste: Cette conversation avec celui qui contient le plus subtil de mon moi à été un compte rendu. Je suis maintenant semblable au portrait. Se suis mon portrait.“

Napisano 1919 u Parizu.

ЈЕДРИЛА

Растко Петровић — Париз

Топографски радници, соколи моји, соколи,
Док географске карте тискате
Мислите на земље удаљене,
Зелене и плаве боје гора и стена са прстију сисате
А са Азије оштрих мириса боде вас груди и Африке,
Док радите жуди вас земља удаљена
А заносе вас као фантами чудне слике
Чамци од коже шивени Есиносци у трбуху китова.
Масни. Пуни смо истих опојних мириса и болова,
О хој, топографски радници — браћо моја,
Још смо јаки, још смо млади, држава је за нас боја.

Топографски радници врло љубљени врло блиски,
Да сте богати не би карте градили,
Одлазили би у даљине простора гладни:
Ни да сам моћан не би песме писао
Рђаве можда рђаве. Где би смо били?
Лењиви и топли о свакако да не би били радни,
Лењиви и топли на обалама чије би реке лежали,
Који би нас народи пријатељима звали,
О који би за нас, били жали?
Та у даљине би одлазили простора гладни
Увек једни пољана, још гладни, још млади, још
јадни.

Прадедови наши Славени, крволочни ал путници,
Браћо моја топографски радници,
Чуновима да поверимо своја срца уморни
А већ би нас зора соколина да орни
Продужимо опет преко планина.

Свих земаља границе обојене, гле, крваво.
Пустили би једва на океан тискан плаво.
О дрхтали би дрхтали би здраво
У ауру уморних безмерно старих сводова.

Авај овако, топографски, нека сте само здраво
По суморним просторијама својих болова
Где, даљим пределима умрљане, сисате своје прете,
Где над никад не виђеним манастирима
Стављате сићушне крете.

Авај овако топографски, нека сте само здраво
Прилазећи женама увече да их љубите,
Бацивши поглед на икону и на карту света
Вама се учини, кад прилазите жени да је љубите,
да је та карта она крија узета
Са рањавога лица Исуса Христа,
Ха, ха, ха, каквих чудних ја ту смишљавам жалова,
Да отпустим једра океаном тисканим плаво,
и какве лудачке ја све смишљавам планове:
Час краљ лудака, час цар, камбојске гледам кланав
Син сам Словена дивљих некада, али сада путник.

Pesma prosjaka

A. Žarković — Zagreb

Sagreših mnogo,
Kriv sam. Kriv sam, Kriv sam.
Mladost moja uvreda krvava.
Moj život je magla teška.
Kuda to samo ljudi idu?
Sve je bez srca i sve šuti.
Ulice se ljuljaju umorno,
vrata vrata vrata zaključana.
O ljudi — vaši dani slasti — moji dani sablasti.
Moji dani stube stube stube.
Mozak cvrči srce hlapti
Lupaju koraci — odelu prolaze.
Nikoga nema.
Mrak mrak mrak
Uvreda uvreda uvreda
Čuška
O ljudi, braćo, meni je užasno!
O ljudi, braćo, pomozite mi!

Okolosvetski Portret

Dragan Aleksić — Prag

Pesma 38° 20'

Ovalije dve okolo ovalije kad je dan usprotivi se prekonsekventna zenica noćobdijski instinkt plače. Uvrtnja svega nepigmentskoga. Zajamčuje se Michelangelo bez genijske bravure. (tik tak tik tak prepotencija svira ogromnu mozgovnost). Jao, Bradati rekonvalescent na usta iskače nudi scenu gatanja. (Evo za krunu) Creva se prelevaju crevopreleveno jer kičmenica ruši fresko svoга mlečnog potoka. O lubanji peva cvrkuć dva zuba okrenuta pizakatedralski upriličenje svesvršishodnosti (s dozvolom g. bane!). Udavski tip ne podražuje moje نکته kao lepopoetski sumatrički urođenik beloga lica opaljeno bez benzinmotora (karta južnog pola u Helsingsforsu 1921.). Došašće retrospektivnog mesa ustričarene

dlake nepomične podozrelosti. (Sudite sami!) Kemija slavi želučanu pashu bez Picassa udubena u repo-protoplazmu. Uozbiljeni parazitski HP/4 manjina nečijeg nerazumivog škroba. Sumorno guću komponente. Žalim, ali raskrst. Uskovitlava prapraprataktičnu osobnost lepi sumračni boj i lopovski kratkocvet.

Lubanja guta 400 imena. Kinó brzina Apollo (Molim 10 pp i 20 III).

Nema prepreke kosti i neprekidnosti. Karavana usablašćena. Bogorodice deeeeeooooo...

Adolf Stöhr

Fritz Reichsfeld — Wien

Der Tod Adolf Stöhrs hat uns einen der grössten Geister entrissen, die hier gewirkt haben. So zeitlos seine Grösse war, war er als Philosoph doch das Ergebnis der Denkweltentwicklung vor ihm. Jeder grosse Denker erhebt sich als Reaktion gegen eine Unsinnigkeit oder einen Widerspruch menschlicher Weltdeutung. So warf Kant die Last der Dogmatik von sich, so wurde die leere und untierte Wortdialektik Hegel's Schopenhauer Kampfobjekt und Anlass; Bekämpfung des rasselosen Idealismus und der schwächlichen Aufgabe der Lebenswerte liessen Stirner und Nietzsche erstehen. Auf ähnlichem Streite für die Befreiung des denkenden Menschen von den Schranken der Welterkenntnis fusste auch Stöhr. Leichtlebige Sprachfertigkeit war, noch ungefährlich, längst mit Parmenides und Hegel in die Philosophie eingedrungen. Aber an die eingefurchten und mechanisierten Worte hängten sich Theorien und Systeme; eine unwahre Psychologie und Geist — und wertlose Metaphysik bauten weiter; eine Logik nicht existierender Gesetze führte schliesslich zu einer philosophischen Disciplin, die durchaus neuen Ursprungs ist, der Erkenntnistheorie. In ihr hat die Philosophie in ihren Widersinn umgeschlagen; Sie dogmatisiert und verhüllt hinter Worten, was sie vom Dogma lösen und entschleiern soll. Adolf Stöhr hat die Schranken durchbrochen, die das Wort vor die Erkenntnis setzte, sein Betrachtungsprinzip der „Glossomorphie“, der Festaltwerdung des leeren Wortes, bedeutet Rettung und Neubelebung der Philosophie. In natürlicher Folge strebte er danach, die sprachgebundene Normenlogik und Erkenntnistheorie (die einer Glaubentheorie weichen muss) fortzuschaffen; ebenso natürlich entstand daraus die Tat der Schaffung einer positiven, lebens — und wertvollen Metaphysik, in der die Kunst der Philosophie zur überempirischen Erreichung hilft. Damit ist in den Hauptsachen Stöhr's grosses Lebenswerk gegeben. Aber mehr noch liegt in seinem Wirken.

Er ist der Führer zur menschlichen Denkwürde, Bewusstheit und ethischen Vornehmheit. Seine Ethik — nicht die schulmässige — leitet zur Vollkommenheit im menschlichen Sinne, ohne die Fehler der empirischen Übermensch-Vervollkommenung Nietzsche's zu zeigen. So ist auch Stöhr's Logik wertvoll und zielbewusst gegen die traditionelle. Die alte Idee einer logischen Übergesetzlichkeit muss wahren metaphysischen Empfinden und Willen zur Erkenntnis fremd sein. Seine Logik wurzelt in der Vollkommenheitsethik, sie ist die Tat, nicht die Theorie, der vollen Erarbeitung des Denkens. Ethik der Gesinnung und Ethik der Arbeit sind hier gleich wirksam. Tat, als die Brücke von der leeren und bedeutungslosen Theorie zum Leben und seiner Deutung, ist auch seine grundlegende Bestimmung der Begriffsbildung durch die Reaktion, die Lebensäusserung, statt aus bewusster oder unbewusster Abstraktion. Ergebnis ist der Tatsachenbegriff, statt des Wortbegriffs. Hier fusst Stöhr

auf seinem grossen Lehrer Ernst Mach. — Die Frage der Psychologie ist die des Bewusstseins, dessen Ungeraderheit hier nicht zum Stehenbleiben und zur Sterilität, sondern schöpferisch wirkt. Ethische Grundlagen führen auch zur Metaphysik. Man spricht jetzt gerne von Einsteins mathematischem Kunstwerk, das physikalisch sicher sehr bedeutsam ist, als einer „Philosophie“ des Raums und der Zeit. Diese populäre Vergewaltigung, mit der Gesellschaftsgespräch eine fremde Sphäre mit einer ebenso fremden abtut, wird für den Kenner Stöhr's leicht hinfällig. Die Grundfragen der Stöhr'schen Psychologie und Metaphysik erhellen das. Raum ist Empfindungsraum; der geometrische ist eine Entsprechung, ohne Ähnlichkeiten in der Gestaltung, mit dem die Mathematik operiert. Der physiologische, optisch-haptische Raum der Gegenwart wird bei Einstein unmöglich berührt. Seine Raumrelativität ist in diesem Sinne eine Fiktion, die Hypothetik einer Mannigfaltigkeit, die mathematisch analogisierend und mit dem reinen, der Seh — und Tasttatsache nicht entsprechenden, Symbol der dritten Dimension erstellt ist. Diese ist gebräuchlich, anezogen, ja sogar entwicklungsmechanisch durch Einprägung in Onto — und Philogenese erworben, aber nie ursprünglich erlebt. Die Zeit, die Messungsgrösse einer Bewegung und nach Analogie des Raumes (Stöhr's Logoid) ausgebreitet ist, kann so nicht Objekt der Philosophie sein kaum der Psychologie, die das Problem der Zeit nur lösen kann, wenn sie eine fiktive Erklärung vorwegnimmt. Die Vereinheitlichung von Zeit und Raum durch Minkowski, den Vorläufer Einstein's, ist bei Reducierung eines so ewig ruhenden Einheitsraums auf letzte Bezugspunkte, mit Ausschaltung der „relativen“ Bewegung lediglich von theoretischer Bedeutung, nicht von metaphysischer. Die Bewegung gibt Stöhr nicht auf — er müsste sonst auf Metaphysik verzichten. Wille zu ihr kann letzten Endes Verzicht auf, statt Streben zur Principialität sein. In gewissem Sinne ist die Zeit sogar das letzte und einzige metaphysische Problem — eine Auffassung, die mit Kierkegard Verwandtschaft zeigt. Sie ist auch das des durch Unvollkommenheit „disjicierten“ Einzelbewusstseins. Das Bewusstsein ist der optisch-haptischen Raumwahrnehmung nach der stets flächenhafte, nur reliefierte Schnitt einer metaphysischen Konfiguration. Wir sehen keine dritte Dimension, wir bilden sie nur analog der Entstehung von Linie und Ebene aus der Raumdurchführung von Punkt oder Linie, durch die rein operativ-theoretische Vorstellung der Bewegung einer Ebene parallel zu sich selbst. Dem überreichen akustischen, thermischen etc. und besonders dem emotionalen Empfinden nach ist Bewusstsein die idealebenengleiche Mannigfaltigkeit, die von einer höheren so reduciert ist, wie der zweidimensionale flächenschnitt vom Dreidimensionalen und überhaupt jede n — Dimensionalität eine n — 1 dimensionale Reduktion im Schnitte hat. Letzlich ist das Metaphysicum ein überdimensionales Continuum, dessen Durchlaufen eine Funktion der Einselseele ist, deren letzte Ursache wieder der Glaube im Bilde des spielenden Gottes (Stöhr: Heraklit) oder der Disjunktion finden kann. Die Aktivitätserscheinung des Bewusstseins ist die Spontanität einer „disjicierten“ Seele, eines verminderten Bewusstseins, Einzelseele, Vielheit der Welten und Bewusstseinsseinheiten, Folge und Vergehen der Welten, ist vereint im „Megiston“, dem metaphysischen Weltbewusstsein. Das Ziel ist die Rejektion, das ausgesandte oder ausgestossene Bewusstsein kehrt, wert oder unwert erzwungener Vervollkommenung, die der Weg zur Aufhebung der Disjunktion ist, ins Megiston zurück.

Auf dem Grunde einer Uratomenhypothese, die auf die verschollene Theorie der „corpuscules ultramondaines“ des Lesage zurückging, vielleicht auch nicht unbeeinflusst von der Herbart'schen Monodologie war, entstand Stöhr's „Philosophie der unbelebten Materie“. Die Uratomenhypothese ist neben dem ethischen Grundprin-

cip letzten Endes die Basis fast aller seiner Schriften, von der „Psychologie“, dem biologischen Werke „Der Begriff des Lebens“ bis zu seiner Metaphysik („Die Wege des Glaubens“). Auch hier sieht er scharf die schöpferischen Möglichkeiten, die in der Auffassung der Undurchdringlichkeit für letzte materielle Einheiten liegen. Seine seh — und farbentheoretischen Hypothesen sind von grösster Wichtigkeit für die Psychologie; seine „Psychologie“ stellt die Aufgabe aller Probleme für jahrhundertelange wissenschaftliche Arbeit. Sein didaktisches Hauptwerk — ebenso, wie seine Ethik — liegt nur in Kollegienheften vor: Es ist ein Umriss der Geschichte der Philosophie, die als solche eine Vollendung aufweist, wie sie einzig dem Sine einer Geschichte des Welt Denkens entspricht. Statt kompilatorischer Aufhäufung und Durchgehen der Fülle von Weltdeutungsversuchen bloss von einem Standpunkt aus, wodurch der ungewöhnlichste und ungemessenste Standpunkt aus zu erfassen und seine Eigenart, nicht die Ähnlichkeit mit anderen, hervorzuheben. Die Fülle rassentheoretischer, kultureller, soziologischer Fragen in diesen Vorlesungen bietet allein Wege zu deren neuer und gründlicher Erforschung. Hoffentlich wird dieses Werk in seiner ganzen Grösse aus Stöhr's Nachlass erstehen. Was Adolf Stöhr als Mensch war hat die Begeisterung, die er zu seinen Lebzeiten entfacht hat und die nun tiefster Trauer gewichen ist, verdient, Güte, Vornehmheit, höchste Würde des Denkens und Lehrens, haben wie seine Werke, so sein Leben durchleuchtet. Seine Universalität, die er auch als entdeckender Philologe („Heraklit“) als Rechtsphilosoph („Psychologie der Aussage“), als Biologe (Letzte Lebensheiten und ihr Verband im Keimplasma“, „Der Begriff des Lebens“) und als Sprachtheoretiker („Umriss einer Theorie der Namen“, „Die Vieldeutigkeit des Urteils“, „Alócbra der Grammatik“) bewiesen hat, steht in ihrer Vollkommenheit einzig da. — Seine Sprache ist eine Meisterleistung künstlerischer Wort und Satzbildung, prägnantester Ausdrucksform und mathematischer Schönheit, anziehendster und grundlegendster Zauber war ja, dass er Künstler war, was nach seiner Ansicht von der Metaphysik als konstruktiver Kunst auch zur schöpferischen Tätigkeit unerlässlich ist. — Stöhr's Vortrag war einerseits der fesselndste und belebteste, ohne im geringsten an leeren esprit oder captivierende Banalisierung durch flache Scherze zu streifen, andererseits der denkbar lehrhafteste. Sein Wort hören, hiess ihm nachfolgen müssen, sein Gedankenflug erzwingt sich spielend Verständnis und Erlebnis. — Mehr als Ergebnis einer Zeit vor ihm, wird er für viele der Führer in einer neuen sein, die für jeden, der sie in seinem Sinne, dem der Tat und der Würde, durchlebt, ein goldenes Zeitalter sein muss.

Filharmonija štamparskih mašina

Ljubomir Micić — Zagreb

Svima koji štampaju ZENIT.

Braća ponizhenih
Verni drugovi štamparskih mašina!

Okolo vas se vrti kolo kolotura
Sklizje tesko kožnato remenje.
Reže bezbroj oštih noževa

po svetu.
U noćima plešu živa crna slova:
cicero — borgis — garmond i versali
U noćima vaši prenapeti nervi
ko olovom sliveni
slušaju pesme mašina
što pevaju bratstvo kozmičkog ZENITA.

Mašine mašine
vi radničke sestre železne!
Kroz metalna usta vaših crnih jezika
putuju ideje čovečanstva
slute duhovne pesme i revolte
čežnju za Ljubavi
Ljubav za Čoveka.

Mašine mašine
vi hladne matere crne
vi kolenke i mleko Novoga Čoveka!
U vama se rađaju vitovita slova
i postaju
buntovne reči
fanatička dela
proroka-pesnika
sve sve
za
! Čoveka!
za
! Čoveka!

Pevaju mašine...
Pevaju u horu majke naše crne:
Čovek nije rob
Čovek ne sme ubiti
Čovek je brat
Čovek mora ljubiti...

Svira noćna filharmonija štamparskih mašina.
Cvili nad glavama jedna nategnuta koža
mrtve životinje
tužnu pesmu Čoveku - ubici.....

MAKROSKOP

BERGSON O PREDVIDANJU I NOVOM*).

Dušan Matic — Paris

Ubi spiritus, ibi libertas.

G. Bergson je još jednom pokrenuo ovaj problem, predmet njegovih stalnih razmišljanja. I rešenje, koje je dao u prvoj knjizi ostaje, prošireno i produbljeno, isto kroz celo njegovo delo. To je, može se reći, leitmotiv cele njegove filosofije, a jedan filozof, po Bergsonu, dostojan da nosi to ime, nije nikad kazao do jednu samo stvar, ili bolje reći samo pokušao da je kaže, ma da gotovo nikad nije uspeo. Jer on zna, on vidi samo jedno, a to je njegova osobna intuicija, koja je prosta, beskraino prosta, tako izvanredno prosta da filozof ne uspe nikad da je kaže, i zato filozof govori celog svojeg života, jer

*) Referat na filozofskom meetingu u Oxfordu sept. 1920.

osnovna intuicija je nešto novo, nešto sasvim lično originalno, a reč i pojam su opšte, društveni i nesposobni su da izraze svu novinu osnovne intuicije. Bergson daje uvek isti odgovor, ali se oblast ispitivanja, tačka posmatrana, izraz stalno menjaju.

U Essai sur les données immédiates de la conscience problem je psihološki i odgovor je vrlo dobro poznat: u oblasti duha predviđanje je nemoguće. Svako stanje svesti jeste jedna kreacija, nešto sasvim novo i originalno, koje je nemoguće predvideti i dedukovati iz predhodnih stanja svesti. U oblasti dubokih psiholoških činjenica nema primetne razlike između predvideti, videti i delati. Ovde predvideti znači predvideti i predviđanje, kao saznanje nečeg što će tek doći, nema nikakvog smisla. U l'Evolution créatrice, problem je biološki i ono što važi za duh, važi i za život: njihov je psihološke prirode i svest i život su korelativni. Nemoguće je predvideti razvoj života i ako smo dobro razumeli Bergsona superiornost čoveka nad ostalim životima nije bila predviđena i bila nužnost, već jedna pobjeda. U ovom referatu tačka gledišta je nova: problem je teorije saznanja ili tačnije rečeno dialektički u kantovskoj terminologiji: tiče se jednog paralogizma, jedne prirodne zabluda naše inteligencije koja nam sprečava da opazimo radikalnu novinu svakog kosmičkog momenta. To je jedan pseudo-problem, kako ih Bergson zove, i taj filozof intuicije za nas je pre svega lovac tih zabluda i raznih problema, rušilac uskih i zastarelih kategorija.

Zabluda je u tome što se veruje da ima manje u mogućnosti nego u stvarnosti i da zato mogućnost stvari predhodj uvek njihovoj egzistenciji. To nije istina, a naročito u domenu duha i života. Mi tvrdimo, govori Bergson, da ima više, a ne manje, u mogućnosti jednog stanja svesti, na primer, nego u njegovoj stvarnosti. Jer mogućnost intinuiru stvarnost, više jedan akt duha ista stvar koja se dogodila baca natrag u prošlost i čini je tako, da nam izgleda da je od uvek bila moguća. Jednom piscu, koji ga je upitao šta misli o posleratnoj drami, Bergson mu je odgovorio: „Kad bih znao kakvo će biti veliko dramsko delo sutrašnjice, ja bih ga napisao“. Začudenom piscu, na primedbu da mogućnost i predviđanje nemaju nikakvog uticaja na ostvarenje jednog dela, koje mora doći, Bergson je odgovorio: „Ja ne vidim, zašto bi buduće delo bilo još od sada moguće“. — „Treba da bude, jer će se ono ostvariti“. — „Nikako“, — odgovorio je Bergson, — „ono će biti moguće, ali ono nije (elle l'aura été, mais elle ne l'est pas)“. Ako jedan čovek od talenta ili genija stvori jedno delo; postavši stvarnost, ono retrospektivno i retroaktivno postaje moguće. Ali ono nije, ono ne bi bilo nikad moguće da se taj čovek nije pojavio. Zato ja tvrdim da će ono biti moguće, ali da to nije“. U isto vreme, nastavlja Bergson, dok se stvarnost razvija (jer kosmos po Bergsonu nije dat jednom za uvek), nepredvidljiva i uvek nova, njena se slika reflektuje nazad u prošlost i tako nam izgleda da je od uvek bila moguća, ali u stvari ona je to uvek u tom momentu postala. I zabluda se produžuje i pošto znamo da će budućnost postati sadašnjost, mi tvrdimo mirne duše da se budućnost nalazi već u sadašnjosti. Zabluda koja se nalazi u osnovi mnogih filozofija, svih onih, koje smatraju kosmos kao ostvarenje jednog plana. U stvari, treba više da bi se dobila mogućnost, nego li stvarnost, više za svakog čoveka u ogledalu nego li za čoveka samog. Ima jedno drugo značenje mogućnosti, ali koje nema nikakve veze sa predviđanjem. Hamlet je bio moguć bez sumnje, pre nego ga je Shakespeare napisao, ako se pod tim razume da nije bilo nikakve smetnje njegovom ostvarenju. U tom stanju zove se moguće sve ono što nije nemoguće, ali se iz toga ne može zaključiti da je ono što će doći predviđalo, kao da je ostvarenje nekog u napred određenog plana.

To što važi za jedno umetničko delo, može da se povodi za istu prirodu, koja stalno proizvodi nove vrste i individualnosti, jedinstvene i uvek nove. U oblasti duha i života, koji u osnovi jedno isto, vlada radikalna nepredvidljivost i ovde treba govoriti uvek o bićima koja nisu nikako ostvarenje mogućnosti kao planova koji su već unapred postojali. Život je uvek u pokretu, uvek nov i čija se evolucija ne može predvideti. Budućnost se ne nalazi već determinisana u sadašnjosti, koju treba samo eksplicirati, već ona će biti proizvod naše delatnosti i delatnosti svega oko nas. Ona će biti jedna kreacija.

Originalnost teze je očigledna. Paradoksalna, čak apsurdna za neke. Primedbe ne dostaju i ima ih prepuno. Bergson ih je bio svestan i njegovo delo je imalo isto toliko da pokaže da teza nije apsurdna, kao što izgleda na prvi pogled, koliko da izloži samu tezu. Bergson je na kraju referata nadvikao značaj teze za moral. Mi bismo hteli da podvučemo značaj teza za Estetiku i savremene socijalne probleme, gde su mnogi nesposobni da vide, kako kaže Bergson, radikalnu naviku svakog kozmičkog momenta.

Bergson nije više idol. Nije više iznenađenje i zato nije više ni u modi. Ali on je on ušao duboko u modernu filozofsku svest i time tek počinje njegov pravi uticaj. S plašnjom ispisujemo reč uticaj. Reč, nejasna dvosmislena i zloupotrebljavana. Prema filozofskoj literaturi, izgleda pa i da se može formulirati zakon u domaku uticaja, parafrazirajući Huma da matko utiče na matkoga. U filozofiji ima postreka, ima pokretača. Uticaja u bukvalnom smislu nema. Kant je definisao najbolje uticaj u filozofiji kad je kazao za Huma da ga je probudio iz dogmatičkog sna. I istoričari mnogi greše nemajući pogodbe jedne filosofije sa samom filozofijom, delove sa celinom. Bergson je doprineo vrlo mnogo filozofskoj modernoj atmosferi. Ipak filosofirati danas ne znači bergsonizirati, ma da ga niko ne može mimoći danas u filozofiji.

MIERENDORFF: HAETTE ICH DAS KINO

B. Tokin

Neobično interesantna knjiga jednog neobično interesantnog čoveka. Mierendorff predlaže kao rešenje mnogih pitanja kinematograf. „Kinematograf kao sredstvo vladanja nad ljudima.“ Već dosada kinematograf se pokazao kao vrlo dobro sredstvo propagande. Np. za vreme rata u Francuskoj filmovi za ratni zajam, protiv Nemačke, filmovi u dejstvu sumarena. U Njemačkoj razume se isto protiv Francuza, Bolševici upotrebljuju kinematograf kao odlično sredstvo propagande. Svaki propagandistički voz ima svoju biblioteku, gramofone i kinematograf. U nauci, sportu itd., svuda kinematograf odlično pomaže. Zašto ne bi on bio sredstvo onog čemu najviše odgovara: širenju ideja. Kinematograf je internacionalan, već iz zbog toga, što su u njemu pokret, mimika i ne reč, govori. Internacionalno treba da bude to i u pravom smislu izražavajući ideje. Mierendorff je pisao ovo: „Ko poseduje kinematograf vladar je sveta.“ To će reći ko poseduje ideje vlada. Ideje poseduje kinematograf. Preko kinematografa ljude će više osvojiti ideje nego preko knjige. Prvo zato što vidljivo, videno mnogo više deluje nego opisano. A drugo zato što bi u tim filmovima igrali glavne uloge oni glumci i glumice koji su omiljeni publici. Ja se sećam da sam u Parizu gledao jedan rđavo sastavljen propagandistički film protiv bolševika u kome je glavnu ulogu igrala Norma Talmadge. (Ime totalno nepoznato Jugoslaviji, naravno). Komad je bio rđav, tendencija blesava, ali Norma Talmadge tako lepa, njene muke (i igra) tako realne da još malo ne postah malodušan. Treba dakle da idejne filmove igraju dobri glumci i preko njih, po-

moću njihovih lica photogenique i njihovih pokreta ulaze ideje, euritmija itd. u nas. Kosmičke filmove u kojima bi bio najdublje čovek! Whitmanove neke pesme prosto samo igrati pomoću glumaca i onda bi čak ono što izgleda redanje samo kod njega, kad govori o mestima, varošima itd., dobilo novog smisla, i impulsivnosti.

Budućnost kinematografa je kozmična. Kinematograf je po svojoj osnovi dinamika i pokret, pomoću njega moguća je spiritualizacija materija i materializovanje spiritualizma. Dakle nova ravnoteža.

Knjiga C. Mierendorffa, koja stavlja pitanje (na koje odgovara) što bi ljudi od vrednosti, ljudi od ideja činili kad bi imali u svojim rukama kinematograf, ne treba da ostane samo knjiga, nego ima i da se realizuje. A pošto se, bar dosada, u kinematografu sve realizovalo, to se nadam da će skoro početi nova era umetnosti.

KABINET DR. CALIGARIA.

(Ekspressionistički film u Zagrebu i Beogradu.)

Zaćudenje publike bilo je isto u Beogradu kao i u Zagrebu. Smeh i nerazumevanje, ali vrlo često i zastajanje dahu jer ma koliko film izgledao publici ekstravaganan, dubina njegova i umetnost mora zahvatiti svu publiku.

Kabinet Dr. Caligaria ekspressionistički je i po sižeju, naročito po režiji i po igri glumaca, ma da svi nisu bili sasvim u stilu. Ali Veidt, Werner, Krauss, Lil Dagover, Jannings bili su odlični. Naročito Werner Krauss u ulozi Caligaria. Maska, igra, kostim, kretnje, ceo čovek bio je ekspressionistički. I oni mnogobrojni koji svaki čas kažu: ekspressionizam i ako ne znaju što je, mogli su sada videti ga u filmu. I upamtiti ako mogu. Werner Krauss i C. Veidt imena su koja treba zapamtiti. Sa filmom o „Dr. Caligariu“, počelo je nešto novo kod nas.

P. S. Upozoravam one koje interesuje pseudonim Filmusa da sam pod tim pseudonimom vodio kinematografsku kroniku u „Svetskom Pregledu“ a da ne vodim više pošto sam istupio iz redakcije. Kinematografsku kroniku „Svetskog Pregleda“ međutim i dalje netko popisuje „Filmus“. Ima dakle Filmus i Filmus, ima dakle i — „moral“ u „Svetskom Pregledu“.

MARCEL SAUVAGE: VOYAGE EN AUTOBUS.

Zbirka najnovijih stihova Marcel Sauvagea od kojih su neke sasvim ekspressionističke. Sauvage ima nesumnjivo mnogo talenta, prilično elana i lirizma dosta filozofskoja u sebi, i osećanja za formu. Ali, se ovde, onde, primećuje nestabilnost i nesklad. Marcel Sauvage je još uvek više jedna mogućnost negoli realizacija. „Voyage en autobus“ jedna je samo, najnovija etapa njegovog puta koji je vrlo često i naš.

K pesmama nacrtao je Max Jacob četiri simpatična iako malo naivna crteža. Oprema je ukusna. (Izdanje „Liber“.)

MISAO: ANTOLOGIJA itd.

Izgleda da je teorija G. Tardea o imitaciji tačna. G. Bogdan Popović sastavlja antologiju sa predgovorom i pogovorom, uredništvo „Misli“ čini isto. G. Bogdan Popović sastavlja antologiju sa uvodnom pesmom i završnom pesmom. Gg. urednici rečene revije čine isto. G. Vojislav Ilić mladi sastavlja kupusaru koju on zove antologijom. Primer je zarazan i gg. Pandurović i Živojinović urednici „Misli“ sastavljaju jedno čudovište, vrstu kupusare koju oni zovu „antologijom najnovije lirike.“ Mogli su je zvati jedino „antologijom pesama“ koje su izašle u „Misli.“ Jer antologija u kojoj je Crnjanski zastupan sa jednom, doduše dobrom pesmom, a gde nisu zastupljeni: Cesarec, Krleža, Micić, Petrović R., Vinaver i dr. nije i nemože biti antologija najnovije lirike.

Antologija o kojoj govorimo, u stvari je antologija pro-mašenih pisaca. Najviše je u njoj pesama Desanke Maksimović. Redom dolaze: Massuka (čiji je to pseudonim?) Vasiljev, tj. Vasiljević, Miličević itd. Sve neznatne, blede, figure koje je pronašla „Misao“. Ona se tim podvizi hvali: time, razum se, daje sud o sebi. „Misao“ i antologija njena je bez ikakove vrednosti. Na oko 80 pesama ima 5—6 dobrih. Od 28 pesnika od čijih pesama, objavljenih u „Misao“, ima 5—6 boljih i dobrih pesnika i ti su mahom zastupani slabim stvarima. Tako n. pr. pesme Svetislava Stefanovića ne spadaju u njegove najbolje. Tako je i pesma Ranka Mladonovića slaba. Međutim on ima i vrlo dobrih. Antologija „Misli“ dokaz je nekulturnosti neukusnosti i manjkana kriterijuma i smisla za kritiku.

ROMAN DUHOM SIROMAŠNOG MLADIĆA. S ovim rečima sve je rečeno, što se može reći o bednoj knjizi G. Krklec: Beskućnici, roman izgubljenog naraštaja. Izdanje knjižare St. Kugli, Zagreb. Cena 30 K. Naslovni list Pjer. Posvećena jednom gospodinu. Ima 172 stranice, koje se ni uz pomoć aspirina, kokaina ni cigareta ne mogu dočitati. Autor se posve raskrinkao i razgoličio, da osvetla obraz sviju onih „kritičara“ (Živio Bogdanović — Beograd!) koji su ga „otkrili“ i „knjževnika“ (Živio S. Pandurović, M. Ogrizović, V. Cerina, A. B. Šimić i drugi) koji su ga štitili i popularizovali. On yama pripada. On je vaš i vaša dika. Žive! Žive!

POVODOM PREDGOVORA KNJIZI JEDNOG SNOBA. Za ovu zbirku „pesama“ napisao je g. Dragan Bublic predgovor gde „konstatuje“ da je naša pravā poezija u dekadansi, i da jedino Anka Cella sa svojom „knjigom“ Spheres oubliées može predstaviti „hrvatsku dušu“. Kod ovolike bezočnosti pero prestaje da piše... reč bi imala batina.

ULLRICHOV SALON.

Pošto nismo imali pristupa, to možemo doneti samo ovo iz dnevnih novina: „Svečano otvorenje Krizmanove izložbe. Ban gospodin dr. Tomislav Tomljenović otvorit će sutra u srijedu 20. aprila u 8 sati u večer izložbu novijih Krizmanovih radova u Umjetničkom salonu u Ilici 54. Pristup imaju samo pozvani. Odijelo svečano.

Svakako najjasnije svedočanstvo, da je g. Krizman samo — slikar! Sve „visoke“ ličnosti i repovi frakova koji nemaju ništa zajedničkog sa umetnosti kao i g. Krizman bili su vrlo — otvoreni.

AFRIKANCI.

Prvog dana meseca aprila Afrikanci su u Zagrebu „otvorili“ izložbu obojenih platna. Tražili su sunčane „motive“ u Africi jer u nas nema sunca. Svakako treba otići u Afriku i Španiju, vratiti se u Jugoslaviju i postati dobar prodavac „umetnina“ — putnika tvrtke Aralice &.

Ovo pišemo samo zato, da ne misle Afrikanci i njima slični, da su svi ljudi u Zagrebu glupi i patentirani za otvorenja u frakovima — zatvorenih očiju.

Šulentić je posle „Proletnog Salona“ iznenadio jakim i neočekivanom degradacijom.

BOSKO TOKIN doputovao je iz Beograda u Zagreb, da što aktivnije i snažnije sudeluje u novo-umetničkoj akciji Zenita i Zenitizma, koji zahvata sve veće dimenzije i proširuje se naročito van Jugoslavije. To pokazuju nove saradnje odličnih prvaka moderne Francuske Andree Salmona, Max Jacoba i dr. koji oduševljeno pozdravljaju Zenit.

O Zenitu pisali su van Jugoslavije: „Clarté“ (Paris), „Frankfurter Zeitung“, „Neues Wiener Journal“, „Česke Slovo“ i dr.

Redakciju zastupa za Paris: Rastko Petrović.

Svakom pušaču

preporuča se isključivo samo

Cigaretetni papir

Tuljci

„Golub“ patent

„Zagreb Monopol“

„Golub“ knjižice

„Derby“

„Raily“

„Dearling“

„Jarac“

„Sudan“

„Selam“

„Jugoslavija“

„Fadilet“

„Renommée“

koji su najbolje i najzdravije vrsti.

Proizvodi: „Golub“ Prve hrvatske

tvornice cigarette papira i

tuljaka d. d.

Z a g r e b,

Maksimirska cesta 10. Telefon 956.

Naročita trgovina konfekcije

Zagrebački Magazin

Zagreb

Telefon 14-01

Stalne cijene!

Stalne cijene!

Trgovina

manufakturne robe

na veliko

kao cajga, fustiana, hlačevine, glota, šifona, plavotisak, (Blaudruck), te svih vrsti ženskih rubaca na veliko za dobiti kod

Eduard (Glišo) Spitzer, Zagreb

Nikolićeva ulica br. 7.

Zgrada Hotel „Janje“.

„GORANIN“ INDUSTRIJA DRVA D. D.

PILANE:

CENTRALA ZAGREB

SKLADIŠTA:

LOKVE I CRNILUG

PALAČA HRV. ESKOMPTNE BANKE

RIJEKA I BAKAR

Kupuje svaku vrst jelove, bukove i hrastove gradje. Prodaje fob. Bakar i cif. svaka luka Sredozemnog mora.

* **Adler, Borovic i Neusser**
Zagreb

Brzojavni: Abin
Telefon 1-35

Jurišićeva ul. 7. (dvorište)

Uvijek veliki izbor!

Manufakturna roba

Samo na veliko!

Rupci
Rupčići
Čarape

i sva ostala manufakturna roba

I. hrvatska
tvornica za elektro-industriju
Ivan Paspas i sinovi
Zagreb

Tvornica: Gundulićeva ulica br. 41, Telefon 7-25
Prodavaona: Bogovićeva ulica 9, Telefon 8-99

Ljubomir Micić

II. Izdanje

ISTOČNI GREH

Misterij

za

bezbožne ljude čiste savesti

Narudžbe Uprava „Zenit“ — Cena 5 din.

Najveći izbor

dragulja, zlatne, srebrene i kinasrebrene robe

B. WOLFFA NASLJ.

BRAĆA FUSSMANN, ZAGREB

TELEFON 7-19

ILICA 31

Generalno zastupstvo i skladište glasovite tvornice satova „Junghans“

Prispio veliki izbor proljetne

manufakturne robe

uz najumjerenije cijene

Mandić i drug

Zagreb

Nikolićeva ulica 14

Domaća tvornica rublja d. d.
Zagreb

Ravnateljstvo: Jelačićev trg 2

Tvornice: Jelačićev trg 2 i Krajiška ulica 20

Proizvada

muško rublje

svake vrsti u najboljoj i najsolidnijoj izradbi

Vlasnik i odgovorni urednik: LJUBOMIR MICIĆ

Tisak „Tipografija“ grafičko-nakladni zavod d. d. u Zagrebu

11. 12/83